

instytut muzyki i tańca

I Kongres Tańca

Edukacja zawodowa w zakresie tańca

2011

Oprac. Barbara Sier-Janik

Copyright -(c) Instytut Muzyki i Tańca 2011

I KONGRES TAŃCA

EDUKACJA ZAWODOWA W ZAKRESIE TAŃCA

Spis treści

1. Edukacja zawodowa w zakresie tańca w Polsce.....	3
1.1. Państwowe szkoły stopnia średniego. Zakres i sposoby kształcenia.....	3
1.2. Uczelnie oferujące kształcenie w zakresie tańca. Ich rola w procesie kształcenia pedagogów tańca, choreografów oraz tancerzy teatru tańca.....	3
2. Egzaminami eksternistyczne dla adeptów tańca organizowane przez Związek Artystów Scen Polskich (ZASP).....	5
3. Kształcenie zawodowe artystów tańca za granicą.....	6
4. Szkolnictwo zawodowe w zakresie tańca we Francji. Ostatnia reforma i znaczące zmiany w systemie kształcenia.....	16
4.1. Wstęp – skróty używane w rozdziale.....	16
4.2. Rozwój tańca w drugiej połowie XX wieku.....	17
4.3. Szkolnictwo zawodowe w zakresie tańca	18
5. Uwagi końcowe i wnioski.....	20

1. Edukacja zawodowa w zakresie tańca w Polsce

1.1. Państwowe szkoły stopnia średniego. Zakres i sposoby kształcenia

W Polsce istnieje pięć publicznych Ogólnokształcących Szkół Baletowych (OSB), w następujących miastach: Bytom, Gdańsk, Łódź, Poznań, Warszawa. Realizują one równoległe kształcenie w zakresie przedmiotów artystycznych i ogólnokształcących. Do I-ej klasy – w wyniku zdanego egzaminu komisyjnego – przyjmowane są dzieci w wieku 10 lat, po ukończeniu III-ej klasy szkoły podstawowej. **Kształcenie zawodowe artystyczne** obejmuje następujące przedmioty: taniec klasyczny, taniec współczesny, partnerowanie, taniec ludowy, taniec charakterystyczny, taniec historyczny, rytmika, umuzykalnienie, interpretacje muzyczno-ruchowe, audycje muzyczne, wiedza o tańcu, gra na fortepianie, zasady charakterystyki (nieobowiązkowe). Cykl kształcenia trwa dziewięć lat. Po zdaniu egzaminu dyplomowego uczniowie otrzymują dyplom ukończenia OSB i tytuł **zawodowego tancerza**, co daje uprawnienie do podjęcia pracy w zawodowych zespołach tańca. **Kształcenie ogólne** obejmuje przedmioty ogólnokształcące zgodnie z polskim systemem edukacyjnym na poziomie średnim i kończy się egzaminem maturalnym oraz otrzymaniem świadectwa dojrzałości uprawniającego absolwenta do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe w dowolnej uczelni po zdaniu egzaminu wstępnego. Do OSB w 2010/2011 uczęszcza łącznie 753 uczniów. Przewiduje się, że w bieżącym roku szkolnym ostatnią klasę ukończy 50 absolwentów: Bytom – 2, Gdańsk – 13, Łódź – 9, Poznań – 10, Warszawa – 16.

1.2. Uczelnie oferujące kształcenie w zakresie tańca. Ich rola w procesie kształcenia pedagogów tańca, choreografów oraz tancerzy teatru tańca

Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna (PWST) im. Ludwika Solskiego w Krakowie – Wydział Teatru Tańca w Bytomiu.

To bardzo młody wydział ze specjalizacją: aktor teatru tańca. Powstał w roku 2007 z inicjatywy dr Jacka Łumińskiego, z poparciem ówczesnego rektora PWST w Krakowie prof. Jerzego Stuhra, jako kontynuacja porozumienia tej uczelni ze Śląskim Teatrem Tańca w ramach programu Leonardo da Vinci Unii Europejskiej.

W roku 2011 specjalizację ukończą pierwsi absolwenci. Wydział Teatru Tańca (WTT) oferuje jednolite studia magisterskie w trybie dziennym trwające 9 semestrów (4,5 roku). Studenci otrzymują profesjonalne i wszechstronne wykształcenie w zakresie tańca, aktorstwa, historii teatru i tańca, polskiego folkloru, muzyki, anatomii, filozofii, współczesnych środków masowego przekazu, improwizacji i reżyserii, kompozycji itp. Kadre dydaktyczną WTT

stanowią pedagodzy PWST w Krakowie, artyści, twórcy, choreografowie polscy i zagraniczni, wykładowcy prowadzący warsztaty lub stałe zajęcia. Założeniem WTT jest profesjonalnie i wszechstronnie wykształcenie aktora teatru tańca. Studia mają na celu przygotowanie go do samodzielnej, oryginalnej i twórczej pracy scenicznej, do pracy w instytucjach artystycznych o charakterze performatywnym, w których przydatne są sprawność fizyczna, taniec, aktorstwo i głos. Umiejętności absolwenta mogą być wykorzystane we współczesnych teatrach tańca, a także w teatrach dramatycznych. Rekrutacja na Wydział Teatru Tańca przebiega dwuetapowo.

W pierwszym etapie kandydaci prezentują swoje umiejętności przed dwiema komisjami:

- Komisja aktorska to: wiersz, piosenka, proza, zadanie aktorskie;
- Komisja taneczna to: lekcja tańca klasycznego, lekcja tańca współczesnego, zadania z improwizacji ruchowej.

Kandydaci, którzy pomyślnie przejdą pierwszy etap rekrutacji stają przed wspólną komisją taneczno-aktorską, prezentując pełny zakres własnych umiejętności z zakresu aktorstwa i ruchu.

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.

Przedmiotem kształcenia jest choreografia i techniki tańca. Są to trzyletnie studia licencjackie na Wydziale Wokalno-Aktorskim.

Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach.

Jest to niepubliczna placówka prowadząca studia licencjackie w zakresie tańca.

Po skończeniu studiów absolwenci są przygotowani do :

- pracy artystycznej i twórczej w dziedzinie tańca w różnych placówkach teatralnych, estradowych, baletach, teatrach muzycznych,
- pracy dydaktycznej, redakcyjnej i publicystycznej w dziedzinie wiedzy o tańcu,
- podjęcia własnej działalności gospodarczej (np. szkoły tańca).

Absolwenci uzyskują także kwalifikacje pedagogiczne do nauczania tańca w placówkach oświatowych na różnych szczeblach edukacji i wychowania.

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie.

Prowadzone są zaoczne studia na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca ze specjalizacją pedagogika baletowa. To wydział z długoletnią tradycją. Pięcioletni system nauczania ma charakter dwustopniowy i obejmuje licencjat (po 3 latach studiów) oraz stopień magistersztuki (po 5 latach nauki). Przedmioty w specjalności pedagogika baletowa to: metodyka nauczania tańca

– klasycznego, współczesnego, charakterystycznego, ludowego, tańca; zasady kompozycji tańca, pedagogika, anatomia, literatura baletowa, nauka o muzyce.

Absolwenci otrzymują uprawnienia do zatrudnienia jako pedagodzy we wszystkich profesjonalnych placówkach artystycznych związanych ze sztuką tańca. Uniwersytet Muzyczny oferuje również dwuletnie podyplomowe studia teorii tańca, na których uczą się przyszli historycy, teoretycy i krytycy tańca. Studentami są absolwenci różnych uczelni i kierunków studiów.

Akademia Humanistyczno- Ekonomiczna w Łodzi – Wydział Artystyczny;
Kierunek: Kulturoznawstwo; Specjalność: tancerz-choreograf (od roku 2008)

Są to 3-letnie studia licencjackie. Szkoła jest placówką prywatną. Opiekunem specjalizacji jest dr Alexander Azarkievich. Wykładane są następujące przedmioty artystyczne: technika tańca klasycznego, technika tańca współczesnego, taniec ludowy i charakterystyczny, taniec historyczny, taniec jazzowy, mody taneczne (hip-hop, funky jazz, Broadway jazz), barre au sol, partnerowanie w tańcu, inscenizacja i reżyseria, kompozycja tańca, projekty taneczne, akrobatyka, improwizacja aktorska, zasady charakteryzacji, rytmika z umuzykalnieniem, historia tańca i baletu. Od roku 2010/2011 wydzielono kierunek „taniec”. Program szkoły jest naprawdę imponujący. Oprócz powyższych przedmiotów specjalistyczno-warsztatowych, obejmuje on 21 przedmiotów teoretycznych.

Szczegóły są dostępne na stronie internetowej: <http://web.ahe.lodz.pl>

2. Egzamin eksternistyczny dla adeptów tańca organizowane przez Związek Artystów Scen Polskich (ZASP)

Jedną z możliwych dróg uzyskania tytułu zawodowego tancerza w Polsce jest zdanie egzaminu eksternistycznego przed Komisją powołaną przez Związek Artystów Scen Polskich (ZASP). Uprawnienia dla przeprowadzenia tych egzaminów ZASP uzyskał jedenaście lat temu (2000) z polecenia Ministerstwa Kultury.

Bezpośrednim organizowaniem egzaminów dla artystów tańca w ZASP-ie zajmuje się Zarząd Sekcji Tańca i Baletu, który działa zgodnie z Regulaminem Egzaminu Eksternistycznego dla Adeptów Tańca zatwierdzonym przez Zarząd Główny ZASP-u. Na egzamin mają prawo zgłaszać się adepci tańca rekomendowani przez dyrektorów, kierowników instytucji artystycznych, w których są zatrudnieni lub z którymi współpracują. Kandydaci mogą być także dopuszczeni do egzaminów na podstawie zgłoszenia indywidualnego. Wszyscy kandydaci winni legitymować się minimum średnim wykształceniem ogólnym i starannie udokumentowanym dorobkiem artystycznym. Zawodowy staż kandydata nie może być krótszy niż trzy lata. Po wstępnym zakwalifikowaniu kandydata – na podstawie pisemnego zgłoszenia przesłanego do ZASP-u na odpowiednim formularzu – przeprowadzany jest dwuetapowy egzamin kandydata:

Etap I – egzamin praktyczny obrazujący umiejętności i osiągnięcia taneczne kandydata ;

Etap II – egzamin teoretyczny w postaci pracy pisemnej dotyczącej wiedzy o tańcu. Po pozytywnym zaliczeniu dwóch powyższych etapów, kandydat uzyskuje tytuł zawodowego artysty-tancerza. Egzamin jest odpłatny.

Przez 10 ostatnich lat Komisja Egzaminacyjna Zarządu Sekcji Tańca i Baletu ZASP wydała 30 dyplomów zawodowego artysty-tancerza. Tytuł ten uzyskali kandydaci z całej Polski, reprezentujący wszystkie dziedziny sztuki tańca oraz różnorodne sceny taneczne, a także artyści niezależni. Są wśród nich członkowie zespołu Polskiego Teatru Tańca-Baletu Poznańskiego, Śląskiego Teatru Tańca w Bytomiu, Kieleckiego Teatru Tańca, Sopotkiego Teatru Tańca, Teatru Rozrywki w Chorzowie, Teatru Muzycznego w Gdyni, a także niezależni artyści, choreografowie i tancerze. W zmienny skład Komisji Egzaminacyjnej tworzą pedagodzy, teoretycy i praktycy sztuki tańca, którzy niekoniecznie są członkami ZASP-u.

3. Kształcenie zawodowe artystów tańca za granicą

ROSJA

Akademia Rosyjska Baletu im.A. Waganowej w Sankt Petersburgu.

<http://www.vaganova.ru>

Dyrektorem artystycznym szkoły średniej jest obecnie wybitna balerina Atinaj Asyilmuratowa. Ta najstarsza i sławna w świecie uczelnia, prowadząca działalność wspólnie z Baletem Teatru Maryjskiego, w dziedzinie metodyki nauczania tańca klasycznego do dziś stanowi wzorzec dla pięciu państwowych szkół baletowych w Polsce oraz niektórych uczelni wyższych. Szkoła średnia A.Waganowej liczy około 300 uczniów. Z ponad 1200 kandydatów przyjmuje się co roku ok. 60 osób. Egzamin wstępny składa się z trzech etapów, w których Komisja ocenia właściwości fizyczne kandydata, jego muzykalność, poczucie rytmu oraz ogólny wygląd, czyli tzw. warunki sceniczne. Nauka trwa 7 lat i 10 miesięcy w zakresie tygodniowym (6 dni na 7). Podstawowe przedmioty to: taniec klasyczny, taniec charakterystyczny, taniec historyczny, taniec *modern*, partnerowanie, gra aktorska a także historia tańca, estetyka, filozofia, historia muzyki i kostiumów. Szkoła jest bardzo wymagająca, a metody nauczania w systemie pedagogiki Waganowej są restrykcyjnie przestrzegane i chronione. Dyrektorem artystyczną szkoły, sławna Atinaj Assyilmuratowa, która tańczyła w największych zespołach świata, zna silne i słabe punkty poszczególnych szkół. Według niej, „każda szkoła tańca klasycznego proponuje tę samą naukę. Różnica leży w niuansach i akcentach. Nasze silne punkty to koordynacja i praca tułowia, ale podziwiam doskonałą pracę nóg tancerzy francuskich. Bardzo pragnęłabym, aby moi uczniowie osiągnęli taką precyzję, siłę i płynność. Uważne traktowanie najprostszego ruchu stanowi być może istotę metody Waganowej. Zanim tancerze nauczą się wykonywać obroty i skoki, muszą zdobyć poprawną postawę, prawidłowe ustawienie i zrozumieć podstawy swej sztuki”. Sporo pedagogów wyjechało z kraju, ale Ci, którzy zostali, nie chcą dopuścić, aby 250 lat tradycji rosyjskiej szkoły poszło w niepamięć. Dlatego zaczęto tworzyć dokładną serię filmową, gdzie każdy ruch, postawa, emocja są rejestrowane w najdrobniejszych

szczegółach. Ukończenie szkoły wieńczy dyplom szkoły średniej i uzyskanie profesjonalnego wykształcenia z kwalifikacjami i tytułem artysty baletu.

Dzisiaj studia wyższe w Akademii Rosyjskiego Baletu im. A.J. Waganowej obejmują szkolenie w zakresie tańca na trzech fakultetach: wykonawczym, pedagogicznym i podwyższenia kwalifikacji (doskonalenia). Zadaniem Akademii jest przygotowanie wysoko profesjonalnych specjalistów wszystkich baletowych profesji: pedagogów, repetytorów, choreografów, dyrygentów, koncertmistrzów, scenografów, kostiumologów. Studenci mogą otrzymać dyplom na poziomie licencjatu, a następnie magistra. Kandydaci z zagranicy są przyjmowani odpłatnie w ramach 10-miesięcznego cyklu tylko w departamencie doskonalenia.

Akademia Baletu Bolszoi w Moskwie proponuje cudzoziemcom trzy rodzaje studiów w zakresie tańca klasycznego:

- intensywny staż (nie mniej niż jeden miesiąc)
- minimum trzy lata nauki zakończone dyplomem,
- wyższą formację typu uniwersyteckiego w zakresie pedagogiki tańca, choreografii i zarządzania.

Nauczanie obejmuje podstawowe przedmioty związane z tańcem: lekcje techniki, pracę na pointach, repertuar, partnerowanie, taniec jazzowy, taniec charakterystyczny i historyczny.

NIEMCY

W Niemczech szkoły z subwencją państwową i uniwersytety (Hochschule) są często bezpłatne. Działają w powiązaniu z operami oraz zespołami profesjonalnymi i uczą przede wszystkim tańca klasycznego. Trzy najbardziej znane ze szkół specjalizują się jednak w kształceniu w zakresie tańca współczesnego. Są to: Folkwang-Hochschule w Essen, Hochschule für Musik Und Darstellende Kunst we Frankfurcie nad Menem oraz Palucca Schule w Dreźnie.

Szkoła Baletu w Hamburgu (www.hamburgballett.de)

Utworzona w 1978 roku liczy obecnie 130 uczniów z całego świata w wieku od 7 do 18 lat. W internacie jest 35 miejsc. Nauczanie obejmuje taniec klasyczny, techniki tańca nowoczesnego, taniec folklorystyczny. Trzy klasy przygotowawcze dla dzieci od 7 do 10 lat są ukierunkowane na umuzykalnienie, rytm, postawę, koordynację i improwizację. Sześć następnych klas baletu profesjonalnego dla uczniów od 11 do 16 lat, to praca nad techniką tańca klasycznego, folkloru, techniką tańców hiszpańskich, techniką tańca *modern*, wariacjami, *pas de deux* i lekcjami kompozycji, anatomii, historii tańca i muzyki. Na tym etapie uczniowie uczęszczają na lekcje kształcenia ogólnego i baletowego w godzinach uzgadnianych. Naukę kończą „Klasy Teatralne”, przeznaczone dla młodzieży od 16 do 18 lat. Te dwa ostatnie lata nauki to „państwowa szkoła profesjonalnego baletu”, która jest

bezpłatna. W jej ramach uczniowie uczestniczą w próbach i repertuarze Baletu Hamburskiego. Przyjęcia do szkoły odbywają się na drodze konkursu.

Folkwang Hochschule w Essen (www.folkwang-hoscschule.de)

Szkoła w Essen kształci w zakresie muzyki, teatru, tańca i design'u (projektowania). Nauka tańca współczesnego przebiega w ciągu 8 semestrów i kończy się **licencjatem** (tytuł Bachelor of Arts). Dyscypliny wykładane to : taniec współczesny, taniec klasyczny, tańce tradycyjne, improwizacja, kompozycja, komedia muzyczna, inscenizacja, teatr musicalowy, sztuka dramatyczna, notacja Labana i pedagogika tańca. Kandydaci przyjmowani są po maturze.

Hochschule für Musik und Darstellende Kunst we Frankfurcie nad Menem (www.hfmdk-frankfurt.de)

Zajęcia trwają 8 semestrów i kończą się uzyskaniem licencjatu w zakresie tańca współczesnego i klasycznego dla wykonawców profesjonalistów. Program nauczania obejmuje taniec współczesny i klasyczny, improwizację, kompozycję, partnerowanie, ukierunkowanie na rozwój indywidualny oraz przekazuje bogactwo folkloru międzynarodowego. W programie znajdują się także: edukacja ogólna z naciskiem na techniki świadomości ciała (metody Feldenkraisa, Alexandra i inne), zajęcia teoretyczne z anatomii, historii tańca i teorii muzyki. Uczniowie przygotowują swoje własne układy choreograficzne, które prezentowane są na scenie szkoły oraz poza nią. Od 2007 roku wprowadzono dwa dodatkowe lata nauki dla uzyskania tytułu magistra w dziedzinie pedagogiki tańca współczesnego, a od 2008 roku w zakresie choreografii.

John Cranko Schule, Stuttgartballet, w Stuttgarcie. (www.stuttgart-ballet.de)

To interesująca szkoła baletowa, której dyrektorem jest Tadeusz Matacz, absolwent warszawskiej Szkoły Baletowej i były solista Teatru Wielkiego-Opery Narodowej w Warszawie. W tym roku szkoła obchodzi 30-lecie założenia przez J.Cranko. Nastawiona jest głównie na kształcenie w tańcu klasycznym i posiada trzy cykle nauczania:

- szkolenie wstępne – to szkolenie przygotowawcze dla dzieci od 6 do 9 lat, z podziałem na 4 grupy wiekowe i uczestnictwem w zajęciach raz lub kilka razy (maksymalnie do czterech) w tygodniu
- szkolenie podstawowe odbywające się od 5-ju do 6-ju razy w tygodniu w Ballettschule dla uczniów mających od 10 do 16 lat;
- szkolenie końcowe dwuletnie (cykl zawodowy) w Ballett Akademie dla młodzieży od 16-go roku życia, zwieńczone świadectwem państwowym z tytułem tancerza klasycznego.

Przedmioty wykładane w szkole w Stuttgarcie to w początkowej fazie: swobodny rozwój ruchowy dziecka, umuzykalnienie i rytmika, a następnie technika tańca klasycznego, repertuar, *pas de deux*, improwizacja, taniec hiszpański i gra na

kastanietach, *barre au sol*, taniec modern i jazz, historia tańca, muzyka z teorią, anatomia, charakteryzacja. Uczniowie tańczą przede wszystkim w Stuttgart Ballet.

Palucca Schule Dresden- Hochschule für Tanz (www.palucca.de)

Uczelnia proponuje różne programy w zakresie tańca:

- **Studia licencjackie** o specjalnościach taniec współczesny lub taniec klasyczny, a także improwizacja. Sa to trzyletnie studia pomaturalne.
 - Dwuletnie studia **magisterskie** w dziedzinie **choreografii** mające na celu ukierunkowanie studentów na znalezienie własnej drogi twórczej. Akcent jest położony na interdyscyplinarność i praktyki sceniczne w powiązaniu z pracą nad tańcem klasycznym, tańcem współczesnym i improwizacją.
- Czteroletnie studia **licencjackie** (Bachelor of Arts) w dziedzinie tańca klasycznego lub współczesnego dla **nauczycieli tańca** z przeznaczeniem głównie do **pracy z dziećmi**.
- Dwuletnie studia **magisterskie** w dziedzinie tańca klasycznego lub współczesnego przeznaczone przede wszystkim dla ex-zawodowców, którzy pragną pracować jako pedagodzy z tancerzami profesjonalnymi.

AUSTRIA

Institute for Dance Arts Anton Brückner University, Linz (www.bruckneruni.at)

Instytut Sztuki Tańca jest uczelnią prywatną w dziedzinie tańca współczesnego. Trzy lata nauki dla tancerzy wykonawców pozwala na otrzymanie licencjatu artystyczny (Bachelor of Arts) a dalsze dwa lata studiów pozwala otrzymać tytuł magistra sztuki. Uniwersytet proponuje także 4 lata studiów licencjackich i dwa lata magisterskich w zakresie **pedagogiki tańca i ruchu** (Dance Pedagogy/ Movement Studies). Przedmioty wykładane to: taniec klasyczny, technika Marty Graham, technika Jose Limona, współczesne techniki w zakresie improwizacji, partnerowanie, taniec współczesny, analiza ruchu, ekspresji, świadomość ciała.

BELGIA

P.A.R.T.S. (Performing IAP Arts Research and Training Studios), Bruksela (www.parts.be)

Uczelnia działa od 1995 roku pod kierunkiem **Anny Teresy de Keersmaeker**. Kandydaci przyjmowani są po maturze. Kształcenie obejmuje taniec współczesny, choreografię w połączeniu z innymi sztukami scenicznymi. Są to czteroletnie studia z podziałem na dwa dwuletnie cykle: Trening i Poszukiwania. W czasie pierwszego cyklu szczególny nacisk kładziony jest na naukę techniki, pogłębienie świadomości ciała, kształtowania profesjonalnego podejścia do sztuki. W drugim cyklu nauki uczniowie koncentrują się na poszukiwaniach w dziedzinie sztuki tanecznej i przygotowaniu do kariery zawodowej. Mają wówczas do wyboru wydział tańca lub choreografii. Wykładowcy zapraszani są z wielu krajów Europy i z Ameryki.

Proponowane przedmioty to: taniec klasyczny, taniec współczesny, techniki improwizacji, kompozycja, repertuar De Keersmaeker, Williama Forsythe'a, Trishy Brown, choreografia, shiatsu, zen, pilates, anatomia, analiza muzyczna, rytmika, śpiew, warsztaty muzyczne, teatr, praca z wideo, scenografia, menadżerstwo, występy, prace własne. Kandydaci muszą znać biegle język angielski w mowie i w piśmie.

Największą wadą uczelni jest brak uznawalności wydawanych przez nią dyplomów. Nie są one oficjalnie honorowane ani w Belgii, ani poza jej granicami.

FINLANDIA

Theater Academy of Finland, Helsinki (www.teak.fi)

Studenci po maturze odbywają trzyletnie studia licencjackie w zakresie techniki tańca współczesnego, ale także tańca klasycznego i jazzu, muzyki, kinezylogii, historii i teorii tańca. Program obejmuje także udział w spektaklach i produkcjach scenicznych. Tytuł magistra tańca można uzyskać po kolejnych dwóch latach studiów w trzech specjalnościach: taniec, choreografia, pedagogika tańca z możliwością specjalizacji.

HOLANDIA

De Theaterschool, Amsterdam School of the Arts (AHK) (www.ahk.nl/en/theaterschool)

Szkoła Teatralna Amsterdamskiej Szkoły Sztuk dysponuje szerokim zakresem nauki tańca w zakresie szkoły średniej i wyższej.

A) National Ballet Academy (Narodowa Akademia Baletowa) uczy tańca klasycznego we współpracy z Het Nationale Ballet, narodowym zespołem tańca klasycznego. Nauka trwa 8 lat (uczniowie od 10 do 18 roku życia). Program kształci zawodowych tancerzy gdzie oprócz tańca klasycznego mają zajęcia z tańca współczesnego, jazz'u, tańca charakterystycznego, *pas de deux*, oraz wykłady nt. zdrowia i historii kultury. Uczniowie uzyskują maturę w zakresie tańca.

Po maturze szkoła proponuje następne 4-letnie programy licencjackie w specjalnościach:

- Taniec współczesny i teatr tańca

- Taniec jazz i komedia muzyczna (jedyna w Europie specjalizacja dla tancerzy komedii muzycznych, gdzie uczą tańca, śpiewu i stepowania)
- Choreografia. Dostępny do 27-ego roku życia. Po otrzymaniu licencji, można dalsze dwa lata poświęcić dla uzyskania tytułu magistra choreografii. Konieczne jest wtedy wykazanie się trzyletnim okresem pracy jako tancerz lub choreograf.
- Szkoła oferuje również licencjat **pedagoga tańca** (BA Dance In Education)

Rotterdam DansAkademie/CODARTS (www.codarts.nl)

Akademia Tańca jest częścią uniwersytetu sztuk CODARTS. Kandydaci po uzyskaniu matury mogą po 4 latach nauki uzyskać **licencjat tańca** (Bachelor od Dance Programme). Pierwsze dwa lata to doskonalenie technik tańca klasycznego, tańca współczesnego i jazzu. Trzeci i czwarty rok – doskonalenie tańca współczesnego. Istnieją również licencje (cztery lata) pedagoga tańca (Bachelor In Dance Education) oraz magisterium terapii tańcem (dwa lata w niepełnym wymiarze godzin).

LUKSEMBURG

Centre de Création Chorégraphique Luxembourgeois (TROISCL) (www.danse.lu)
Centrum Twórczości Choreograficznej w Luksemburgu organizuje staże i lekcje dla zawodowców:

- staże techniczne w zakresie tańca i choreografii – lekcje doskonalenia w technikach współczesnych, w tym zapoznanie się ze stylami renomowanych choreografów;
- lekcje codzienne dla zawodowych tancerzy prowadzone przez różnych choreografów (zmieniających się co tydzień).

Centrum oferuje także staże teoretyczne i praktyczne w zakresie twórczości tanecznej (finansowanie i organizacja przedstawienia, dramaturgia, oświetlenie itd.). TROISCL przeznaczony jest wyłącznie dla zawodowych tancerzy. Lekcje i staże są bezpłatne i otwarte dla cudzoziemców.

NORWEGIA

Den Norske BalletHøgskole (Norweska Wyższa Szkoła Baletu)(www.dnbh.no)
Norweska Wyższa Szkoła Baletowa w Oslo oferuje trzyletnie pomaturalne wyższe studia w zakresie Tańca i Pedagogiki. Studenci otrzymują dyplom zawodowego tancerza w technikach taniec *modern/współczesny* i taniec jazzowy ze specjalizacją w problematyce nauczania. Pierwszy rok nauczania jest wspólny dla wszystkich technik tańca. Studenci drugiego i

trzeciego roku wybierają jedną z dwóch specjalności: Taniec *modern*/współczesny lub taniec jazzowy, z drugim stylem tańca i pedagogiką tańca.

CZECHY

Konservator Duncan Centre (www.duncanct.cz)

Konserwatorium Centrum Duncan w Pradze jest jedyną szkołą państwową specjalizującą się w tańcu współczesnym. Po 6 latach nauki absolwenci otrzymują dyplom tancerza wykonawcy tańca współczesnego. Podczas 5-ego i 6-ego roku, studenci mogą zaliczać staże zagraniczne oraz własne prace w zakresie choreografii. Przyjęcie do szkoły jest możliwe już po ukończeniu szkoły podstawowej.

SZWAJCARIA

École de Danse de Genève (www.limprimerie.ch)

Szkoła Tańca w Genewie ukierunkowana jest na taniec neoklasyczny i taniec współczesny. Od 2010 roku wprowadzono trzyletnie studia dla zawodowych tancerzy w wieku od 17 do 23 lat, którzy dobrze opanowali taniec klasyczny i współczesny i mogą zdać na pierwszy, drugi lub trzeci rok. Wszyscy uczniowie od początku studiów występują w Junior Ballet. Od początku zdobywają doświadczenie sceniczne, a na trzecim roku mogą odbywać staż w profesjonalnym zespole.

Rudra-Béjart, Lozanna (www.bejart-rudra.ch)

Szkoła-warsztat Rudra-Béjart w Lozannie jest prywatną i bezpłatną dwuletnią szkołą gdzie tancerze posiadający dobrą znajomość tańca klasycznego i tańca modern w wieku 15-18 (dziewczęta) i 20 lat (chłopcy) , mogą rozwijać swoje umiejętności w zakresie tańca klasycznego, tańca *modern*, sztuki przedstawień (teatr, cyrk i inne), edukacji muzycznej i innych form wyrazu (np. tańce tradycyjne).

WĘGRY

Węgierska Akademia Tańca w Budapeszcie (www.mtf.hu)

W skład Akademii wchodzi dwa instytuty: Instytut Szkolenia Artystów Tańca i Instytut Szkolenia Choreografów i Pedagogów.

A) W Instytucie Szkolenia Artystów Tańca można uzyskać dyplom tancerza wykonawcy (stopnia licencjackiego) w trzech specjalnościach: taniec klasyczny, taniec współczesny i taniec charakterystyczny. Dalsza nauka w specjalnościach taniec klasyczny i taniec charakterystyczny pozwala uzyskać stopień magistra.

B) Instytut Szkolenia Choreografów i Pedagogów pozwala uzyskać stopień magistra pedagogiki i magistra choreografii.

Akademia Tańca Współczesnego w Budapeszcie (www.tanc.sulinet.hu)

Akademia Tańca Współczesnego oferuje maturzystom trzy dyplomy w zakresie tańca współczesnego :

- Licencjat Artysty Tańca współczesnego (3 lata),
- Licencjat Tancerza i Korepetytora (3 lata),
- Magister Pedagogiki Tańca Współczesnego (2 lata).

WIELKA BRYTANIA

W 2001 roku powstaje **Conservatoire for Dance and Drama**(www.cdd.ac.uk) grupujące 8 zakładów szkolenia wyższego w zakresie tańca i sztuk dramatycznych , w tym :

a). the Central School of Ballet (Centralna Szkoła Baletu) w Londynie
www.centralschoolofballet.co.uk

b) The London Contemporary Dance School, inaczej: the Place (Londyńska Szkoła Tańca Współczesnego),

c) The Rambert School of Ballet and Contemporary Dance (Szkoła Rambert Baletu I Tańca Współczesnego) w Londynie ,

d) The Northern School of Contemporary Dance (Północna Szkoła Tańca Współczesnego) w Leeds – www.nscd.ac.uk.

b) London Contemporary Dance School/The Place (www.lcds.ac.uk)

Na drodze castingu wyłaniani są kandydaci reprezentujący wysoki poziom techniczny w tańcu klasycznym lub współczesnym na podstawie audycji. Szkoła oferuje trzyletnie studia licencjackie z tańca współczesnego (Bachelor of Arts In Contemporary Dance) oraz – po uzyskaniu licencji – proponuje studia magisterskie w specjalnościach: interpretacja, choreografia, pedagogika oraz taniec video.

**c) Rambert School of Ballet and Contemporary Dance
(www.rambertschool.org.uk)**

Szkoła Rambert równorzędnie traktuje taniec klasyczny i taniec współczesny. Trzyletnie studia kończą się otrzymaniem licencjatu baletu i tańca współczesnego (Bachelor of Arts Ballet and Contemporary Dance) dla tancerzy zawodowych, którzy występują w ostatnim roku w zespole Rambert Dance Company. Studia magisterskie wprowadzono niedawno (Master of Arts In Dance Performance ze specjalizacją Taniec Rytualny (Ritual Dance)).

Trinity College London (www.trinitycollege.co.uk)

Trinity College w Londynie (TCL) wystawia następujące świadectwa i dyplomy w ramach National Professional Performing Arts Qualifications (Kwalifikacje Narodowe w zakresie Zawodowych Sztuk Performatywnych) dla 24 szkół w Wielkiej Brytanii:

- National Certificate In Professional Dance (Classical Ballet or Contemporary Dance)
- Narodowe Świadectwo Tańca Zawodowego (Balet lub Taniec Współczesny,
- National Certificate in Professional Acting (świadectwo dla zawodowych aktorów),
- National Diploma in Professional Musical Theatre (dyplom zawodowy dla aktorów Scen Musicalowych),
- National Diploma in Professional Acting (dyplom dla zawodowych aktorów),
- National Diploma in Professional Dance (dyplom dla zawodowych tancerzy),
- National Diploma in Professional Production Skills (dyplom dla zawodowych organizatorów przedstawień),
- BA Honours Conversion Course (licencjat dla dyplomowanych artystów na drodze przekształcenia dyplomu w licencję).

Narodowe świadectwa i dyplomy tańca zawodowego są przyznawane przez TCL dla absolwentów następujących 12 szkół w Wielkiej Brytanii:

1. Cambridge Performing Arts, 2. Elmhurst School for Dance and Performing Arts, 3. English National Ballet School, 4. Hammond School, Chester 5. Kate Simmons Dance School, 6. Laine Theatre Arts, 7. Millenium Performing Arts Limited. 8. Northern Ballet School. 9. Performers College, 10. Stella Mann College. 11. Tring Park School for Performing Arts. 12. Urdang Academy.

W 2010 roku, dla podkreślenia znaczenia zdrowia w uprawianiu tańca Trinity College zmienił nazwy niektórych swoich świadectw i dyplomów, we współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Medycyny i Nauki Tańca – **IADMS** (International Association of **D**ance **M**edicine and **S**cience): 1. Level 6 Diploma in Dance Teaching and Learning (Children and Young People) – Dyplom Nauczania i Uczenia się Tańca dla Dzieci i Młodzieży; 2. Level 5 Certificate in Safe and Effective Dance Practice – Świadectwo Bezpiecznej i Efektywnej Praktyki Tańca we współpracy z IADMS); 3. Level 5 Diploma in Teaching In the

Lifelong Learning Sector (Dance) – **DTLLS**: Dyplom Nauczania w Branży Uczenia się przez Całe Życie (Taniec).

IADMS (Międzynarodowe Stowarzyszenie dla Medycyny i Nauki Tańca- www.iadms.org) powstało w 1990 roku z inicjatywy międzynarodowego zespołu lekarzy praktyków, nauczycieli i naukowców tańca oraz tancerzy. Jego celem jest m.in. zabezpieczanie lepszego zdrowia tancerzy. Dzisiaj **IADMS** liczy 900 członków reprezentujących 35 krajów. **IADMS** organizuje coroczne konferencje od 1991 roku. W dniach 13-16 X.2011 roku odbędzie się w Waszyngtonie (USA) 21-e doroczne spotkanie **IADMS**. Wydaje ono od 1997 kwartalnik *Journal of Dance Medicine & Science*, które jest dostępne w sieci internetowej(www.iadms.org/JDMS) . Od roku 2009 **IADMS** wydaje nowy Biuletyn **IADMS** dla Nauczycieli (tańca) (The **IADMS** Bulletin for Teachers) liczący od 15 do 20 stron, którego ukazały się już trzy numery. Przynależność do **IADMS** zapewnia bezpłatny dostęp internetowy do wszystkich jego publikacji i możliwość udziału w corocznych konferencjach.(Roczna składka wynosi 90 USD dla tancerzy, studentów i emerytów, 110 USD dla personelu kierowniczego i naukowców, 155 USD dla profesjonalistów w zakresie medycyny i terapii tańcem, oraz 190 USD dla instytucji).Jednym ze sponsorów **IADMS** jest Fundacja Rudolfa Nurejewa , która posiada również medyczną stronę internetową dla tancerzy (www.noureev-medical.org), gdzie dostępne są liczne artykuły na temat zdrowia tancerzy.

WŁOCHY

We Włoszech istnieje wiele szkół prywatnych proponujących szkolenie i doskonalenie w zakresie tańca klasycznego i współczesnego. Najważniejsze z nich to: Accademia Teatro Della Scala i Accademia Nazionale di Danza.

Accademia Nazionale di Danza, Rzym (www.accademianazionaledanza.com)

Akademia Narodowa Tańca w Rzymie kształci tancerzy, choreografów i pedagogów tańca, którzy po uzyskaniu matury mogą uczestniczyć w:

- Trzyletnim kursie („Triennio”) zakończonym otrzymaniem dyplomu doskonalenia tańca klasycznego lub współczesnego;
- Dwuletnim kursie „Biennio” po ukończeniu „Triennio”) uzyskania dyplomu specjalizacji w tańcu klasycznym, nowoczesnym lub w kompozycji i choreografii

Akademia kształci również pedagogów.

Accademia Teatro Della Scala, Mediolan (www.accademiaalasca.it)

Szkoła Baletu (Scuola del ballo) proponuje 8-letni kurs (dla dzieci od 10-ego roku życia) kształcenia dla tancerzy zawodowych ze specjalnością w tańcu klasycznym lub tańcu współczesnym.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ (USA), NEW YORK CITY

Obok szkół wyższych pozwalających uzyskać licencjat (Bachelor of Fine Arts in Dance) i stopień magistra (Master of Fine Arts in Dance), w zakresie tańca, w Nowym Jorku działają znane na całym świecie szkoły sławnych tancerzy i tancerek tańca współczesnego: Martha Graham School of Contemporary Dance(www.marthagraham.org), Merce Cunningham Studio (www.merce.org), Paul Taylor Dance Company (www.ptdc.org), The Limon Institute(www.limon.org), The Alvin Ailey American Dance Center (www.theaileyschool.edu), w których można uczyć się na codzienne lekcje, zaliczać staże – trwające od miesiąca, przez 6 i 9 miesięcy, do roku – uzyskać licencjat (3-4 lata) lub stopień magistra (2 lata po licencjacie) w zakresie tańca.

The Juilliard School, NYC (www.juilliard.edu)

Wydział Tańca przyjmuje każdego roku 24 tancerzy na czteroletnie studia kończące się uzyskaniem licencji tańca (Bachelor of Fine Arts In Dance). Codziennie odbywają się lekcje tańca klasycznego i współczesnego. Inne zajęcia obejmują: repertuar, kompozycję, anatomię, historię tańca, grę aktorską, szkolenie muzyczne, techniki sceniczne i przygotowanie do sceny. Warsztaty choreograficzne i częste przedstawienia pozwalają studentom pokazywać własne prace choreograficzne. Każdej jesieni studenci pracują nad twórczością wybranych choreografów, a letnie przedstawienia są poświęcone dziełom wybitnych choreografów takich jak: William Forsythe, Martha Graham, Jiri Kylian, Paul Taylor czy Antoni Tudor.

Tish School for the Art, NY University

(<http://dance.tisch.nyu.edu/page/undergraduate.html>)

Szkoła współpracuje z New York University. Po czterech latach nauki pozwala uzyskać licencjat (Bachelor of Fine Arts in Dance), a po następnych dwóch latach – stopień magisterski (Master of Fine Arts in Dance). Organizowane są również intensywne staże letnie i zimowe.

4.Szkolnictwo zawodowe w zakresie tańca we Francji. Ostatnia reforma i znaczące zmiany w systemie kształcenia.

4.1. Wstęp: skróty używane w rozdziale 4.

- **AFCMD** – Analyse Fonctionnelle du Corps dans le Mouvement Dansé (Analiza funkcjonalna ciała w ruchu tańczonym);

- **CA** – Certificat d’Aptitude (aux fonctions de professeur de danse) – Świadectwo uprawniające do nauczania tańca;
- **CCN** – Centre Chorégraphique National (Narodowe Centrum Choreograficzne);
- **CDC** – Centre de Développement Chorégraphique (Centrum Rozwoju Choreograficznego);
- **CEFEDM** – CEntre de Formation des Enseignants de la Danse Et de la Musique (Centrum Kształcenia Nauczycieli Tańca i Muzyki);
- **CND** – Centre National de la Danse (Narodowe Centrum Tańca);
- **CNSMD** – Conservatoire National Supérieur de la Musique et de la Danse (Narodowe Wyższe Konserwatorium Muzyki i Tańca);
- **CRD** – Conservatoire à Rayonnement Départemental (Konserwatorium o Zasięgu Departamentu);
- **CRR** – Conservatoire à Rayonnement Régional (Konserwatorium o Zasięgu Regionalnym), (francuski Region = polskie Województwo);
- **DE** – Diplôme d’Etat (de professeur de danse) – Państwowy Dyplom (profesora tańca);
- **DEC** – Diplôme d’Études Chorégraphiques (Dyplom Studiów Choreograficznych),
- **DNOP** – Diplôme National d’Orientation Professionnelle (de danse) – Narodowy Dyplom Orientacji Zawodowej (taniec);
- **DNSPD** – Diplôme National Supérieur Professionnel de Danseur (Wyższy Narodowy Dyplom Zawodowy Tancerza);
- **ECTS** – European Credits Transfer System (Europejski System punktów kredytowych pozwalający na zaliczanie szkoleń w krajach europejskich);
- **LMD** – Licence-Master-Doctorat (Francuski skrót europejskiego trzystopniowego pomaturalnego systemu studiów wyższych : Licencjat(3 lata) – Magisterski (+ 2 lata)-Doktorat(+ 3 lata);
- **VAA** – Validation des Acquis Antérieurs (Zaliczenie Wcześniejszych Przedmiotów);
- **VAE** – Validation des Acquis de l’Expérience (Zaliczenie Doświadczenia Zawodowego);

4.1 Rozwój tańca w II połowie XX-ego wieku.

Gdy André Malraux zainicjował w 1959 roku powołanie Ministerstwa Kultury i Komunikacji, publiczne nauczanie tańca praktycznie nie istniało. W pierwszej fazie

Ministerstwo wykorzystuje sieć Domów Kultury do tworzenia pierwszych siedzib dla zawodowych zespołów tańca klasycznego i współczesnego finansowanych przez rząd, władze regionalne, departamenty i miasta. W 1970 roku utworzono w ministerstwie stanowisko „Głównego Inspektora ds. Tańca”, a w 1987 r. Delegację ds. Tańca. Równolegle Ministerstwo uniezależnia balety przy niektórych operach narodowych tworząc w latach 1972-1983 Ballet du Rhin (Balet Rodanu-1972), Ballet de Lorraine (Balet Lotaryngii-1978), Ballet du Nord (Balet Północy-1983), lub nowe zespoły jak Ballet de Marseille (Balet Marsylii-1972). W następnej fazie tworzone są w latach 1984-1998 Narodowe Centra Choreograficzne (fr. **CCN**), których jest dzisiaj 19. Pracują w nich zespoły tańca nowoczesnego, tańca jazz i hip-hop przy dofinansowaniu rocznym z budżetu państwa w łącznej wysokości 13 milionów euro. Ministerstwo Kultury w ramach festiwalu tańca (Festival International Montpellier Danse, Biennale tańca w Lyonie i Val-de-Marne, Art Danse Bourgogne, Międzynarodowe spotkania choreograficzne w Seine-Saint-Denis, Danse Émoi w Limoges, Hivernales w Avignon, Danse à Lille, Festiwal tańca w Uzès, oraz Antypody w Brest) , utworzyło 8 Centrów Rozwoju Choreograficznego (fr. **CDC**), których zadaniem jest wspomaganie artystów w procesie tworzenia oraz rozwój kultury choreograficznej. W 1993 r. organizowany jest pierwszy festiwal tańca hip-hop „Suresnes Cités Danse”.

W 1998 roku powstaje **Narodowe Centrum Tańca** (fr. **CND**, www.cnd.fr) z filią w Lyonie, które przenosi się w 2004 roku do gminy Pantin (na północno-wschodniej granicy Paryża) gdzie powstał budynek o powierzchni 7000 m². Znajdują się w nim dwie sale widowiskowe, 3 sale spotkań, 11 sal prób, mediateka. W 2011 roku przeniesiona zostanie tam Kinemateka Tańca powstała w 1982 r. przy Kinematyce Francuskiej (Paryż). Misje **CND** są następujące :

- prowadzenie szkoleń dyplomowych w zakresie nauczania tańca, zgodnie z ustawą o nauczaniu tańca,
- zapewnienie tancerzom dostępu do regularnych lekcji tańca oraz pomocy w zakresie przekwalifikowania pod koniec kariery,
- powiązanie wszystkich zawodów związanych z tańcem,
- utworzenie i utrzymywanie bazy danych o tancerzach i twórczości tanecznej,
- wspomaganie procesów twórczości tanecznej,
- działania na rzecz tworzenia i przywiązania publiczności dla wszystkich form tańca,
- wspomaganie rozwoju amatorskiej praktyki tańca.

W 2008 roku sceną tańca stał się Teatr Narodowy Chaillot w Paryżu. Ministerstwo i urzędy regionalne, departamentalne i gminne wspomagają również niezależne zespoły tańca (250 w 2009 r.), 70 scen narodowych, 35 „scen konwencjonowanych dla tańca” (od 1990 r.) Dziewiąte wydanie (2010 rok) przez **CND** Katalogu Francuskich Zespołów Choreograficznych dotyczy 541 zespołów tańca (taniec klasyczny, taniec współczesny, taniec jazz i taniec hip-hop).

4.2. Szkolnictwo zawodowe w zakresie tańca we Francji.

Nauczanie publiczne tańca we Francji prowadzone jest od początku w tzw. Konserwatoriach Narodowych Muzyki, Tańca i Sztuk Dramatycznych (fr. **CNMDAD**) oraz w Konserwatoriach Regionalnych (fr.**CRR**), Departamentalnych (fr.**CRD**) i Gminnych (fr. **CRCI**). W 2010 roku w 113 konserwatoriach publicznych (33 **CRR** i 76 **CRD**) uczyło się tańca **19000** uczniów przy 638 stanowiskach profesora tańca w specjalnościach: taniec klasyczny, taniec współczesny i taniec jazzowy. Dla zapewnienia lepszej jakości nauczania tańca i zmniejszenia liczby i powagi kontuzji, Ministerstwo wprowadziło w kolejnych latach państwowe świadectwa i dyplomy profesorów tańca upoważniające do nauczania tańca w szkołach publicznych: 1971 – świadectwo uprawniające (fr.**CA**) do nauczania tańca klasycznego, 1983 – świadectwo **CA** tańca współczesnego, 1989 – świadectwo **CA** tańca jazzowego.

O uzyskanie powyższych świadectw mogą starać się tylko tancerze zawodowi mający udowodnioną praktykę w Baletcie Opery Paryskiej, Baletach Zjednoczenia Oper francuskich i w 19 Centrach choreograficznych **CCN**. Nauka obejmuje 200 godzin zajęć teoretycznych i praktycznych z pedagogiki tańca.

W 1989 roku ustanowiono Dyplom państwowy (**DE**) profesora tańca o specjalnościach taniec klasyczny, taniec współczesny i taniec jazzowy. Otrzymać go mogą tancerze zawodowi mający udowodnioną co najmniej trzyletnią praktykę w wyżej wymienionych instytucjach (balety oper i centra choreograficzne **CCN**), oraz zwolnieni z obowiązku zaliczenia świadectwa **CA** przez Dyрекcję Regionalną ds. Kultury (fr. **DRAC** – Direction Régionale des Affaires Culturelles). Do przygotowania do egzaminu upoważnione są Centra **CEFEDEM** w miastach Bordeaux, Nantes, Paris, Poitiers, Rouen, Toulouse oraz 30 prywatnych szkół tańca.

W 2007 roku Ministerstwo Kultury i Komunikacji, w porozumieniu z Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego i Radą Uniwersytetów, ustanowiło **Wyższy Narodowy Dyplom Zawodowy Tancerza** (fr. **DNSPD**), który obejmuje trzyletnie studia zawodowe na poziomie licencjatu (matura + 3 lata nauki) oraz (ewentualny) rok praktyki zawodowej w Junior Ballet. Dla studentów po maturze może obejmować uzyskanie licencjatu uniwersyteckiego po zaliczeniu odpowiednich przedmiotów na uniwersytecie, co pozwala następnie na kontynuację studiów wyższych i uzyskanie stopnia magistra i/lub doktora w wybranej specjalności dla przyszłego przekwalifikowania zawodowego po zakończeniu kariery tancerza zawodowego.

Dyplom DNSPD można uzyskać w sześciu następujących uczelniach:

1. Narodowe Wyższe Konserwatorium Muzyki i Tańca w Paryżu (fr.**CNSMDP**), www.cnsmdp.fr
2. Narodowe Wyższe Konserwatorium Muzyki i Tańca w Lyonie (**CNSMDL**), www.cnsmd-lyon.fr
3. Narodowe Centrum Tańca Współczesnego (fr.**CNDC**) w Angers, www.cndc.fr
4. Wyższa Szkoła Tańca Rosella Hightower w Cannes, www.cannesdance.com
5. Wyższa Narodowa Szkoła Tańca w Marsylii, www.ecole-danse-marseille.com
6. Szkoła Tańca Opery Narodowej w Paryżu. www.operadeparis.fr

Każda z tych uczelni posiada własny, niezależny program kształcenia i własne zasady współpracy z uniwersytetem.

Warunkiem przyjęcia kandydata na studia w w/w uczelniach jest:

- a) zdanie egzaminu wstępnego,
- b) posiadanie dyplomu studiów choreograficznych (fr.**DEC**) lub narodowego dyplomu orientacji zawodowej (**DNOP**) tancerza wystawiane odpowiednio przez konserwatoria regionalne (fr.**CRR**) i konserwatoria departamentów (fr.**CRD**), lub zaliczenie co najmniej trzyletniej praktyki zawodowej w zakresie tańca,
- c) posiadanie świadectwa lekarskiego o braku przeszkód dla uprawiania tańca zawodowego,
- d) świadectwo maturalne.

Jeżeli przyjęty student nie zdał jeszcze matury, to uczelnia zapewnia możliwość dalszej nauki niezbędnej do jej uzyskania.

Program nauczania dla uzyskania dyplomu DNSPD w Konserwatorium CNSMD w Paryżu.(3 lata + Rok występów w Junior Ballet)

Specjalność Taniec klasyczny: taniec klasyczny, taniec współczesny, adagio i wariacje, taniec charakterystyczny, taniec jazzowy, repertuar klasyczny, improwizacja i kompozycja, barre au sol.

Specjalność Taniec współczesny: taniec współczesny, taniec klasyczny, improwizacja kontaktowa, taniec jazzowy, repertuar współczesny, improwizacja i kompozycja.

Przedmioty uzupełniające dla obu specjalności: kształcenie muzyczne, historia tańca, anatomia, fizjologia, kultura choreograficzna, analiza funkcjonalna ciała w ruchu tańczonym (fr. **AFCMD**), przygotowanie mięśniowe, dietetyka.

Przygotowanie do sceny: Rok występów w Junior Ballet klasycznym lub Junior Ballet współczesnym. Spektakle i inne występy publiczne, projekty muzyczno-taneczne, warsztaty choreograficzne, praktyczne aspekty zawodu, udział w zawodowym projekcie, staże.

5. Uwagi końcowe i wnioski

Rok 2009 był w Polsce czasem istotnych zmian warunków pracy zawodowej dla tancerzy wykonawców. Zlikwidowanie prawa do wcześniejszej emerytury w profesjonalnym świecie tańca pociągnęło za sobą konieczność odnalezienia się i przeorganizowania życia artystycznego oraz osobistego wielu tancerzy. Ta nowa sytuacja wymaga odmiennego od dotychczasowego spojrzenia na przebieg kariery zawodowej artysty tańca, a przede wszystkim przeanalizowania naszego profesjonalnego szkolnictwa o profilu tanecznym. Konieczne stało się wprowadzenie do szkół i uczelni kształcących zawodowych tancerzy programu edukacyjno-informacyjnego. Stanowiłby on dla pedagogów, młodzieży i rodziców rzetelnej informacji o nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, związanej z uprawianiem zawodu artysty tancerza. Można przyjąć, że na etapie kształcenia średniego w

pięciu publicznych, profesjonalnych ogólnokształcących szkołach baletowych działających w naszym kraju, spełniony zostaje warunek przygotowania uczniów do obecnej sytuacji. Absolwent kończy szkołę z dyplomem zawodowego tancerza i równoległe po zdaniu matury odpowiadającej wymogom ogólnokrajowym, otrzymuje świadectwo dojrzałości. Młody artysta może podjąć pracę w zawodowym zespole tańca lub może ubiegać się o przyjęcie na studia w zakresie sztuki tanecznej lub w innej specjalności. Kształcenie ogólne i zawodowe, które oferują państwowe szkoły baletowe w Polsce, jest w dzisiejszych czasach bardzo korzystne. Jednak w porównaniu z podobnymi placówkami edukacyjnymi w Europie, nasuwa się pytanie podstawowe: czy nasze szkoły baletowe są bardziej ogólnokształcące czy bardziej zawodowe? Czy wystarczy tu miejsca na wszystko, co związane jest z dzisiejszą edukacją artystyczną?

Obecnie edukacja w kształceniu i formowaniu zawodowego tancerza odgrywa bardzo ważną rolę. Przemiany rzeczywistości społeczno-kulturowej wymuszają przyspieszenie, większą skuteczność i wszechstronność. Rodzi to konieczność połączenia w nauczaniu tradycji z najważniejszymi nurtami współczesności.

Technika klasyczna liczy sobie około 300 lat. Przyjmowały ją i rozwijały przeróżne bardzo szkoły zachowując terminologią francuską po dzień dzisiejszy. Najstarsze szkoły to włoska i francuska, następnie duńska i rosyjska, a wiek XX to także wyodrębniony styl szkoły angielskiej i amerykańskiej. Tancerz współczesny nie odrzuca już dziś całkowicie treningu klasycznego. Natomiast tancerz klasyczny zmuszony jest przyswoić bogactwo technik współczesnych. Stosunkowo mało jest dziś zespołów, które zatrudniają tancerzy na stałe. Przechodząc od jednego choreografa do drugiego, artysta musi wykazać się wielką elastycznością stylistyczną. Przed laty nie można było pomylić tancerza Marthy Graham z wykonawcą Jose Limona czy Merce'a. Cunninghama. Dziś mamy do czynienia z bardzo złożonym standardem kształcenia. W wielu krajach w szkołach państwowych i prywatnych uczy się klasyki, tańca modern, jazzu, folkloru, technik współczesnych, improwizacji, anatomii, kinezylogii. Szkolenie tancerza klasycznego ulega ciągłym zmianom: „Nie tańczy się już tak samo; współczesność przynosi inne rozumienie tańca klasycznego, wzbogaca go” mówi Agnès Letestu – gwiazda Baletu Opery Paryskiej. Zdobywanie coraz większego stopnia precyzji i wirtuozerii wymaga zmiany dawnych systemów nauczania opartych na naśladowaniu, które obecnie już nie wystarczają. Z początkiem XX-ego wieku pojawiły się techniki uzupełniające dotyczące anatomii, fizjologii, analizy ruchu jak np. metody Feldenkreisa, Alexandra, pilates, joga czy wykorzystywanie obrazów mentalnych dla doskonalenia jakości ruchu. Obecnie rozumienie zasad ruchu i podejście do tańca jest podobne dla tancerzy klasycznych i współczesnych. W najnowszych konwencjach choreograficznych następuje zbliżenie technik współczesnych i klasyki-postklasyki. Widoczne jest to u takich artystów jak Mats Ek, Jiri Kylian, William Forsythe czy Wayne MacGregor. Aktualny repertuar w teatrach i zespołach przebiega od tradycyjnej klasyki po prądy współczesne. Dziś można wykonywać partie księcia w *Giselle*, a następnie pracować z Trishą Brown, Williamem Forsythem czy specjalistą od hip-hopu. Wymaga to od artysty wszechstronności. Coraz większa konkurencja na rynku pracy wymusza zdobywanie wielostronnej i bezbłędnej techniki. Dążenia współczesnych choreografów koncentrują się dziś często na wirtuozostwie. Aby temu sprostać, tancerz musi posiadać wyjątkową

wytrzymałość fizyczną. Na około 30 ofert pracy proponowanych drogą castingów na sezon 2010/2011 przez znane instytucje tańca na całym świecie, większość wymaga od kandydatów doskonałego technicznego przygotowania z tańca klasycznego i współczesnego. Wszędzie powtarza się formuła „strong classical and contemporary techniques”. Wśród tych instytucji znajduje się np. Opera Poznańska z dyr. Jackiem Przybyłowiczem. Zawody związane z tańcem mają jednocześnie charakter techniczny i artystyczny. Analizując program profesjonalnych szkół tańca w wielu krajach, na szczególną uwagę zasługuje różnorakie podejście do nauczania początkowego. Praca z dziećmi jest zawsze ogromnym wyzwaniem i trudnością dla pedagogów tańca. Sprawą dużej wagi dla osiągnięcia wysokiej jakości nauczania w każdej dziedzinie tańca jest zapewnienie wszechstronnej i wnikliwej edukacji dla nauczycieli. Przebieg edukacji powinien być regularnie doskonalony. Nie wszystkie dzieci mają szczęście zaczynać z dobrym profesorem. Złe ustawienie, zbyt szybkie dozowanie skomplikowanej techniki, nieumiejętność przygotowania ciała i psychiki dziecka do pokonywania trudności zadaniowych, brak chęci do pracy z uczniami stwarza wyczuwalne napięcia i problemy. Niewłaściwe nauczanie tańca – tak techniki klasycznej, jak i współczesnej – zwiększa liczbę uszkodzeń systemu kostnego i mięśniowego itp. Negatywne skutki złych praktyk pojawiają się stopniowo i są trudne do naprawienia. W wielu profesjonalnych szkołach i uczelniach wyższych o profilu tanecznym, zasady zdobywania wiedzy i przygotowania pedagoga w zakresie anatomii, fizjologii, rozwoju psychomotorycznego dzieci i młodzieży, oraz analizy funkcjonalnej ciała w ruchu tańczonym, są wykładane na poziomie pierwszego roku medycyny. Nawiążę tu do ustawy francuskiej z 16 lipca 1984 r. dotyczącej organizacji i promowania ćwiczeń fizycznych i sportowych – artykuł 43: „Nikt nie ma prawa odpłatnie nauczać, organizować, trenować czy dozorować ćwiczeń fizycznych czy uprawiania sportu, w ramach pracy podstawowej czy ubocznej w sposób stały, okresowy czy dorywczo, jeśli nie posiada dyplomu świadczącego o jego kwalifikacjach w zakresie ochrony zdrowia ćwiczących...”.

Drugim ważnym zagadnieniem jest atmosfera panująca na sali tańca. Jeżeli jest ona dobra, to dziecko porusza się swobodniej. Plastyczność ruchu dziecka jest często odpowiedzią na **jakość otoczenia**. Przed 10-ym rokiem życia często nie sposób stwierdzić czy dziecko ma lub nie ma predyspozycji do tańca. Co więcej, nawet pewne łatwości fizyczne typu wrodzone cou-de-pied, prawidłowy kręgosłup, amplituda stawów itp., nie przesądzają o talencie. Podobnie jak u sportowców, ogromną rolę odgrywa tu również psychika. Istnieją oczywiście „cudowne dzieci”, ale w większości predyspozycje do tańca wiążą się z zaangażowaniem emocjonalnym. Aby stać się zawodowcem trzeba odpowiedzieć sobie na pytanie, czego oczekuje się od tańca?” Taniec nie jest sportem i angażuje nie tylko ciało, ale i całą osobowość. Przyszły tancerz zawodowy pozbawiony jest sposobu życia, gier i zabaw zwyczajnego dziecka. Z chwilą wejścia do profesjonalnej szkoły codziennie zmusza swoje ciało do postępów – aż do zakończenia kariery. Zdarza się, że dyrektorzy i profesorowie dobrych zawodowych szkół tańca muszą z żalem eliminować dzieci o wielkich zaletach, które były nieprawidłowo kształcone i które nie są w stanie – pomimo wysiłku fachowców – pozbyć się wadliwych przyzwyczajzeń.

W odniesieniu do technik tańca współczesnego, sądzę, że w profesjonalnych szkołach powinno się dbać o jakość nauczania. Trzeba otworzyć młodzież na wszystkie

rodzaje zaangażowania i ekspresji artystycznej, ale naukę powinno się zaczynać od przejrzystych technik, co w dalszym ciągu robi większość profesjonalnych szkół i uczelni wyższych na całym świecie, rozpoczynając od bardzo korzystnych (także dla tancerzy klasycznych) technik: Graham, Limona, Cunninghama i oczywiście jazzu. Eliminując zagrożenie zdrowotne, powinno się zachować się porządek edukacyjny, który przygotowuje ucznia do eksperymentów i będzie dopuszczał pewną dozę twórczego szaleństwa.

Goszcząca w Łódzkiej Szkole Baletowej w listopadzie 2002 roku dyrektor Amerykańskiego Towarzystwa Tańca Marilyn Danitz przekazała mi zalecenia dla pedagogów tworzących klasy tańca współczesnego. A oto kilka z nich:

- Należy odpowiednio rozumieć różnicę pomiędzy terminami „technika” i „styl”. Każdy student powinien zrozumieć założenia leżące u podstaw tych określeń.
- Studenci powinni rozumieć, w jaki sposób ciało się porusza. Muszą wiedzieć, że pewne sposoby poruszania się są dobre dla ciała, a inne mogą powodować urazy.
- Studenci powinni być w stanie zatańczyć minimum trzy techniki.
 - Technika to podstawowa forma tańca, bazująca na określonych zasadach. Technika Marthy Graham jest najlepiej znana i najczęściej stosowana.
 - Techniki Jose Limona i Merce’a Cunninghama oparte są na technice Graham. Jednakże ww. dodali do niej inne zasady, więc ich formy zostały uznane za odrębne techniki.
- Jeśli rozpoczyna się naukę tańca współczesnego w szkole, dobrze jest zaprosić osobę, która najlepiej wyjaśni zasady leżące u podstaw danej techniki czy stylu. Należy być bardzo ostrożnym wybierając reprezentatywną formę ruchu danej techniki czy stylu. Nauczyciele poszczególnych technik czy stylów powinni przekazywać najlepsze wzorce.
- Istnieje bardzo wiele stylów. Tancerz przyswoi styl, jeśli zrozumie, na jakich zasadach jest oparty.

Dzisiejsze techniki współczesne trudno ująć w jeden i powszechnie obowiązujący system. Forma ruchu i jego motywacja są przy tym ważniejsze niż mechaniczna perfekcja. Często choreografowie tworzą własne systemy. Co dzisiaj jest tańcem? Do czego służy ruch? Skąd on pochodzi? Czy przestając się ruszać, tańczymy dalej?

Dyrektor zespołu w Tuluzie pani Nanette Glushak stwierdziła: „Są ludzie, którzy dobrze się ruszają i tacy, którzy dobrze tańczą”. Jak rozumieć należy sławne już dziś hasło francuskiego choreografa J.C.Gallotta: „Uwolnić taniec od choreografii”?

W ostatnich latach coraz częściej słyszymy stwierdzenie: „kiedy ciało jest zmęczone-taniec kończy się”; dla tańca klasycznego, to wiek około 35 lat; dla tańca współczesnego – nawet powyżej 50 lat. Taniec ma jednak liczne oblicza i jeżeli ciało wytrzyma, to powyższe granice mogą być bardzo elastyczne. Powyższe prawdy każą rozważać ze szczególną

wnikliwością systemy edukacyjne przygotowujące do profesjonalnego życia artystycznego. Nacisk winien być położony na „jak uczyć”, a nie tylko na –„czego uczyć”. Być może organizowanie warsztatów dla nauczycieli to jedno z wielu zadań Instytutu Muzyki i Tańca.

„Świat tańca jest światem ciężkiej pracy i intensywności. Wymaga poświęceń na każdym poziomie osiągnięć. Jest też światem, który dostarcza wyjątkowych satysfakcji, kiedy zbieżne siły ciała i umysłu, oraz intuicja, skierowane są na jedno działanie (Jacqueline Robinson: „L’aventure de la danse moderne en France – 1920-1970” Wyd. Ed. Rougé, 1990).